

stranicama se nalaze presvođeni trijemovi, kojih se svodovi jednom stranom oslanjaju na konzole u zidu samostana, a drugom, vanjskom, na stupove. Trijemovi su nekad uklopljeni u volumen samostanskih krila, a ponekad je nad njima popločana terasa. Unutar otvorenoga dijela klaustra redovito se nalazi bunar kojemu se grlo nalazi na sredini, a ostali dio je popločan. Ponekad se u klaustru nalazi groblje za redovnike te vrtovi s ljekovitim i aromatičnim biljem (viridarij, aromatarij) za potrebe ljekarni. Na stranicama klaustra niže se u prizemlju društvene prostorije: crkva (redovito uz južnu stranu), sakristija, kapitulna dvorana, apoteka, prostorije za goste, kuhinja i blagovaonica, u koje se ulazi izravno iz klaustra. Na katu se nalaze spavaonice. Kapituli i stupovi redovito su bogato skulptorski ukrašeni (bestijarij), a od doba gotike nadalje svodovi i zidovi oslikavaju se freskama. — K. potječe od ant. atrija stambene kuće i peristilne gradnje uopće, a u kršć. se arhitekturi počinje pojavljivati u V. st. U XIII. st. postaje redovit sastavni dio samostanske arhitekture, osobito u gradovima, gdje poprima ulogu neke vrste intelektualnoga trga. Najbogatije skulptorski opremljeni klaustru u nas jesu k. samostana Male braće koji od 1327—48. radi Mihoje Brajkovića i dominikanski s kraja XIV. st., oba u Dubrovniku.

LIT.: A. Badurina, Uloga franjevačkih samostana u urbanizaciji dubrovačkog područja, Zagreb 1990. A. Bad.

KLEIN, Franjo, graditelj (Beč, 17. X. 1828 — Zagreb, 26. VIII. 1889). U Beču je izučio graditeljsko-kamenoklesarski obrt, a 1846—48. studirao arhitekturu na bečkoj Akademiji (A. Siccardsburg). U Zagrebu je bio od 1851. u vojnoj službi. Projektirao je župnu crkvu Sv. Marije u Molvama (1855). Prvi njegovi radovi za Zagreb su nacrti za adaptaciju južnih kapulskih vrata (1862) i za jednokatnicu u Ilici 19 (1864). Glavno je njegovo djelo iz toga razdoblja sinagoga u Praškoj ulici (1867, srušena 1941), građena u mješavini pov. stilova (maursko-gotičko-renesansni elementi). Potom gradi dvokatnicu svinuta pročelja u Mesničkoj ul. 1 (1867) s bogatom neorenesansnom dekoracijom. God. 1867—84. radi u građevnom poduzeću s J. N. Grahonom (»Grahov i Klein«); zajednički projektiraju i izvode nekoliko desetaka građevina, pri čemu je teško razlučiti ulogu svakoga od njih: Gundulićeva ul. 29 (1874), Glazbeni zavod u Gundulićevoj ul. 6 (1875), zgrada Gospodarskog društva na Trgu maršala Tita (1876), kuća Prišter u Ilici 12 (1878), Hebrangova ul. 34 (1878), Zrinjski trg 3 (1877), Gajeva ul. 32 (1878), Preradovićeve ul. 24 (1883). — Titulu »ovlaštenog civilnog arhitekta« dobio je 1878. kao priznanje za zasluge. K. je istaknuti predstavnik arhitekture rane faze historicizma, čije radove obilježuju miješani i neorenesansni stil, skulpture, plastično-dekorativni elementi i naglašena plastičnost pročelja. Najnovije stilove bečkoga historicizma prenosio je u Zagreb i vješto ih prilagođivao dimenzijama maloga grada koji se tada naglo razvijao.

LIT.: L. Dobronić, Zaboravljeni zagrebački graditelji, Zagreb 1962. — I. Maroević, Graditeljska obitelj Grahov, Zagreb 1968. — L. Dobronić, Crkve podignute u čast Blaženoj Djevici Mariji u 19. stoljeću u Zagrebačkoj nadbiskupiji, u zborniku: Štovanje Bogorodice u Hrvata u XIX. i XX. stoljeću, Zagreb 1990. — O. Marušević, Kuća boga Dioniza u Mikulićima, ŽU, 1992—93, 52—53. L. D.

KLENOVNIK, reprezentativni dvorac obitelji Drašković u Hrvatskom zagorju. Srednjovj. utvrđeni grad K. dao je 1244. Bela IV. varaždinskomu županu Mihalju. Novi četverouglasti renesansni dvokatni dvorac podignuli su grofovi Drašković 1616. U unutarnjem dvorištu su tri niza arkada (zazidane); na stubištu bogate kamene ograde. Dvorac je dograđivan i pregrađivan, a 1927. adaptiran za lječilište (H. Ehrlich). Uza nj se nalazi park. U nekim sobama dvorca zidne slike iz XIX. st. Raskošna dvorska kapela ukrašena je na svodu štukaturom; u njoj su tri barokna oltara (1738), propovjedaonica (1740—41) i grobnica članova roda Draškovića. U selu K. u baroknoj župnoj crkvi Sv. Trojstva (1726) nalaze se propovjedaonica i oltari (glavni oltar iz 1733) s grbom Draškovića. — Nedaleko od Klenovnika, u Pintarićima (Vukovoj) sačuvana je kasnogotička kapela Sv. Vuka s potpornjima datiranim 1508; utvrđena je zidom sa strijelnicama. U crkvi je veoma lijep drveni oltar iz 1650, kasnorenesansne strukture s baroknim ukrasom. Na putu prema crkvi ostaci ranobaroknih pilova.

LIT.: D. Baričević, Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u sjevernom dijelu Hrvatskog Zagorja, Ljetopis JAZU, 1971, 75, 532—536. — M. Obad Šćitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. — J. Meder, Orgulje u Hrvatskoj, Zagreb 1992. A. Ht.

KLIMNO, selo na I obali otoka Krka. Zanimljiva je pučka kuća datirana glagoljskim natpisom iz 1514. U romaničkoj jednobrodnoj crkvi s

KLENOVNIK

polukružnom apsidom i ravnim stropom, koju izvori spominju 1381 (Sveti Klement), čuva se rezbareni renesansni poliptih iz XVI. st. Romanička crkva istoga tipa (Sveti Filip i Jakov) u obližnjim Solinama spominje se 1396. Ruševine crkve Sv. Petra u Solinama očaju u fragmentima plastike i arhitekture starokršćansku, ranosrednjovj. (pleter), romaničku i gotičku građevnu fazu.

LIT.: B. Fučić, Sveti Petar u Solinama, Bulletin JAZU, 1961, 3.

B. F.

KLINAC GRAD, utvrđeni grad J od Petrinje i Hrastovice. Prostranu i čvrstu peterokutnu kulu sagradio je zagrebački biskup sred. XVI. st. na širokom zaravanku brijega. Glavni ulaz nalazio se u zap. zidu u visini prvoga kata, a ulazilo se preko čardaka i pokretnoga mosta. Zidovi kule sačuvani su gotovo do svoje izvorne visine.

KLIS, tvrđava na prijevoju između Kozjaka i Mosora ponad Splita. Pod tvrđavom se nalazi naselje. Tragovi neolitičkoga života nađeni su u pećini Krčine, a nedaleko od Klisa, u Klapavicama, ostaci su starokršć. bazilike. — Strateški značaj Klisa ističe Konstantin Porfirogenet. Od IX. st. K. je sjedište hrv. kneževa i kraljeva Trpimirovića; knez Trpimir spominje K. u povelji iz 852. kao svoj dvor (»in curtis nostra«). Nakon narodnih vladara kliška tvrđava i okolni posjedi pripadaju ugarsko-hrv. dinastiji Arpadovića. Hrv. feudanci Šubići, Nelipići i dr. dobivaju K. od kraljeva kao leno te se njime koriste za napade na splitske posjede, o čemu svjedoči i sačuvani ugovor o miru nakon rata Splita i Klisa iz 1171. Neko vrijeme bio je sjedište bos. kralja Tvrtka i hrv. banova. Pred tur. navalom (prva pol. XVI. st.) brani ga senjski i kliški kapetan Petar Kružić, ali ga turska vojska osvaja 1537. Kao sjedište tur. sandžakata za sr. Dalmaciju i dio Bosne, Turci utvrđuju K. i grade džamiju s minaretom. U vrijeme kandijskoga rata K. i ostale turske utvrde u Dalmaciji osvaja mlet. vojskovođa Leonardo Foscolo 1648. Mlečani ga utvrđuju po suvremenim strateškim načelima (započeo Aleksandar Magli, dovršio Josip Santini), a tur. džamija pretvorena je u crkvu, dok je minaret srušen. Današnji izgled Klisa potječe iz vremena posljednje mlet. obnove. Iz tur. su vremena džamija s kupolom, tri obruča zidina i utvrđena vrata. Pod tvrđavom s J strane novije je naselje nastalo nakon povlačenja Turaka. U naselju je stara tur. česma, a u župnoj crkvi freske V. Paraća s prizorima iz prošlosti Klisa.

KLIS, plan tvrđave

